

Aktivitetsstöd för social inkludering

En granskning av Malmö stads
satsning på Drop in-bidrag

Helena Eriksson och Jonas Alwall

Urbana studier, Malmö universitet

Hösten 2023

Sammanfattning

I december 2022 fick Malmö universitet i uppdrag att genomföra processutvärdering och analys avseende om Malmö stads bidrag för Drop in-aktiviteter bidrar till att stärka föreningslivets roll i fråga om social inkludering för barn och unga i Malmö. Konkret önskade fritidsförvaltningen att studien skulle behandla huruvida bidraget är ändamålsmässigt utformat, om det når sin målgrupp och hur bidraget bör utvecklas för att bättre verka i linje med förvaltningens kompensatoriska uppdrag. Mot bakgrund av att Drop in-bidraget redan genomgått en förändring syftar denna rapport till att problematisera Drop in-bidraget på ett sätt som främjar en fortsatt konstruktiv utveckling av bidragsformen.

Utvärderingen har genomförts av Helena Eriksson och Jonas Alwall, verksamma på Institutionen för Urbana studier, Fakulteten för kultur och samhälle. Materialet för studien består av intervjuer med företrädare för föreningar i Malmö, en workshop med ansvarig personal på fritidsförvaltningen och insamlade dokument med statistik över Drop in-bidraget samt tidigare rapporter.

Utvärderingen visar att förvaltningens satsning på ett utbud som främjar jämställt deltagande har gett resultatet att flickor står för en högre andel deltagartillfällen än tidigare år. Drop in-aktiviteterna under 2022 har även genererat många deltagartillfällen i prioriterade stadsdelar med annars lågt antal föreningsaktiva.

I rapporten problematiserar vi Drop in-bidragets potential att stärka föreningslivets roll i fråga om social inkludering för barn och unga i Malmö. I grunden ser vi dock positivt på bidragsformen, som vi menar kan leda till ökad aktiv och meningsfull fritid för fler. Genom att motverka vissa av de trösklar tidigare forskning påvisat hindrar aktiv fritid och föreningsdeltagande för barn och ungdomar från socioekonomiskt svaga grupper, kan Drop in-formen utmana faktorer i föreningslivet som annars riskerar att vara exkluderande. Effekten är dock inte självklar, då Drop in-bidraget i sin nuvarande form inte – åtminstone inte i tillräcklig grad – kommer åt de strukturer som skapar ojämlikhet i fråga om socialt engagemang och en aktiv fritid bland barn och unga. Rapporten rymmer, i sin avslutande del, ett antal förslag på hur ett utvecklat Drop in-bidrag skulle kunna nå en större måluppfyllelse. Grundläggande för det utvecklingsarbete som behöver genomföras är, menar rapportens författare, att Drop in-bidragets syfte, målsättningen och målgrupper definieras tydligare, och vi menar att fritidsförvaltningen här bör utgå från ett tillgänglighetsperspektiv. Vi rekommenderar förvaltningen att utmana rådande arbetsrutiner genom att arbeta prioriterande gentemot föreningar och aktiviteter som främjar social inkludering. I detta sammanhang diskuterar vi

potentialen med att öppna upp för registrerade föreningar att ansöka om bidraget samt för andra åldersgrupper och generationsöverskridande aktiviteter. Genom att se över formen för ansökningsprocessen, främja dialog med föreningarna, utöka möjligheterna att rikta bidraget, stötta lokal utveckling och främja kvalitativ kontroll menar vi att fritidsförvaltningen skulle kunna öka bidragets måluppfyllelse. Slutligen problematiserar vi fritidsförvaltningens målsättning om att öka flickors deltagande i föreningsliv och diskuterar huruvida insatser syftande till detta riskerar att reproducera snäva könsnormer för flickors och pojkars fritid.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Inledning	5
Drop in-bidragets syfte, tillkomst och utveckling	5
Drop in-bidragets aktuella förutsättningar	6
Uppdraget: Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	7
Kunskapsläget	10
Meningsfull fritid för unga	10
Fritid, folkhälsa och segregation	11
Metod.....	14
Kvalitativ metod	14
Intervjuer	14
Workshop med fritidsförvaltningen.....	16
Kvantitativa data	16
Forskningsetiska principer	16
Resultat	18
Kvantitativa data om nyttjandet av Drop in-bidraget.....	18
Intervjustudien.....	20
Workshopen med fritidsförvaltningen.....	24
Analys och diskussion.....	27
Är Drop in-bidraget ändamålsmässigt utformat och når det sin målgrupp?.....	27
Vilka föreningar nyttjar inte bidraget och varför?	29
Bidrar Drop in-bidraget till att stärka föreningslivets roll i fråga om social inkludering för barn och unga i Malmö?.....	31
Drop in-bidraget och framtiden: Rapportförfattarnas förslag.....	34
Definiera och avgränsa syfte, målsättning och målgrupp för Drop in-bidraget	34
Se över prioriteringarna	34
Se över formen för ansökningsprocessen och främja dialog med föreningarna.....	35
Öppna upp för registrerade föreningar att ansöka om Drop in-bidrag	36
Öppna upp för Drop in för fler åldersgrupper och generationsöverskridande aktiviteter	37
Ge tjejer ett mer riktat utbud – eller få in tjejer i killdominerad fritid?	37
Systematisk uppföljning av Drop in-bidraget.....	38
Källförteckning	40

Inledning

Drop in-bidragets syfte, tillkomst och utveckling

Drop in-bidraget är ett ekonomiskt stöd som föreningar kan beviljas för att utanför sin ordinarie verksamhet skapa avgiftsfria aktiviteter utan krav på medlemskap eller anmälan. Fritidsförvaltningen har identifierat detta bidrag som ett centralt verktyg för att utjämna de skillnader som finns i föreningsdeltagande samt mellan flickor och pojkar, och för att öka möjligheterna för aktiv fritid och deltagande i föreningsliv för barn från socioekonomiskt utsatta stadsdelar och miljöer. Idén med Drop in-bidraget är alltså att det ska bidra till verksamhet som kan nå just de målgrupper som idag inte deltar i föreningsliv och som är inaktiva, för att motverka den sociodemografiska ojämlikhet Malmö möter i fråga om barns och ungas fritids- och föreningsliv.

Malmö stads Drop in-bidrag inrättades 2013, då under namnet Spontan i Stan, men bidraget har sedan dess förändrats i några viktiga avseenden. Under 2019 beställde fritidsförvaltningen en utvärdering av bidraget med syftet att kvalitativt undersöka hur Spontan i Stan uppfattades av deltagare, medverkande föreningar och personal och beslutsfattare på fritidsförvaltningen. Spontan i Stan uppfattades då primärt som ett bidrag för att hjälpa föreningarna att stärka sin medlemsrekrytering. Utvärderingen visade dock att föreningarnas engagemang och användning av bidraget inte främst handlade om att rekrytera nya medlemmar utan snarare bottnade i ett socialt ansvar för unga i närområdet (Broms & Norberg 2019: 12). Drop in-aktiviteterna som föreningarna höll i ledde i låg grad till nyrekrytering, men förstods ändå av föreningarna som värdefulla utifrån sociala motiv och omsorg om barn och ungas engagemang. Även bland tjänstepersoner på fritidsförvaltningen hade detta perspektiv fått genomslag, och successivt skedde en förändring i synen på bidraget där aspekter som socialt ansvar och en ambition att öppna upp fritidsaktiviteter för fler blev vägledande för bidraget, framför målet om ökad medlemsrekrytering (Broms & Norberg 2019: 14).

Mot denna bakgrund föreslog utvärderingen att bidraget skulle behållas men dess syfte omformuleras så att bidraget skulle utgå från ett deltagarperspektiv snarare än ett föreningsperspektiv. Drop in-bidraget skulle motiveras utifrån dess potential att aktivera barn och unga i staden, inte primärt för att gynna föreningarna. Utöver detta föreslogs att Drop in-bidraget skulle förstås som ett strategiskt stöd till socioekonomiskt svaga grupper och riktas till

unga som står utanför föreningslivet¹, utifrån Malmö stads politiska mål om att skapa möjligheter för alla barn och unga att aktivera sig på sin fritid oavsett ekonomiska förutsättningar (Broms & Norberg 2019: 4). Denna utvärdering ledde även till ett namnbyte för bidragsformen, där *Drop in* kom att förstås som en mer korrekt benämning på de kostnadsfria och öppna ”drop in”-aktiviteter de ideella föreningarna organiserade utifrån bidraget.

Fritidsförvaltningens egen rapport ”Bidragsfördelning till föreningslivet i Malmö” (Ismaili 2022) visade utifrån närvarostatistiken till och med 2021 att det var fler pojkar än flickor som deltog i Drop in-aktiviteter, en snedfördelning som dock främst kunde kopplas till en specifik Drop in-aktivitet: *nattfotboll*, en mycket populär aktivitet som nästan uteslutande besöks av pojkar. Fritidsnämndens mål om jämställdhet konstaterades som *inte uppnått* inom ramen för satsningen på avgiftsfria aktiviteter så som Drop in, vilket blev problematiskt utifrån att man i sin bedömning av ansökningar och i uppsökande arbete ska prioritera föreningar som arbetar med jämställda aktiviteter och som erbjuder aktiviteter riktade till flickor. Målet om att möjliggöra att fler barn och unga kan ta del av fritidsutbudet med särskilt fokus på områden med lägre aktivitetsgrad konstaterades däremot som *delvis uppnått*, där Drop in-aktiviteter främst besökts i Södra Innerstaden, Rosengård och Centrum, som alla är områden med låga siffror avseende aktivitetsgrad och andel föreningsaktiva boende (Ismaili 2022: 56, 62).

Drop in-bidragets aktuella förutsättningar

Det aktuella målet för Drop in-bidraget formuleras så här:

Genom bidrag för drop-in arbetar förvaltningen med riktade satsningar och aktiviteter i prioriterade geografiska områden samt gentemot prioriterade målgrupper med syfte att bidra till ett mer jämlikt fritidsutbud.

(Föreningsstöd 2023: 25)

Även om skiftet i synen på Drop in-bidraget syns i målformuleringen ser bidragsbestämmelserna i mångt och mycket likadana ut som 2019. Enligt bestämmelserna för bidraget räcker det inte med att vara en registrerad förening för att ansöka om Drop in-bidrag utan bidraget kan endast sökas av föreningar som är bidragsberättigade. På både registrerade

---

¹ Termen *föreningslivet* syftar på den omfattande samhällssektor av frivilliga sammanslutningar (föreningar) som samlar stora grupper av människor för egen utveckling, förverkligande av intressen, ömsesidigt stöd och/eller fullföljande av samhällsuppgifter. Även om formerna för medlemskap och organisering kan skifta mellan föreningar utgår det svenska föreningslivet i hög grad från principer om öppenhet, delaktighet och demokratisk styrning. Därmed möjliggör engagemang i föreningslivet för många också en träning i ett aktivt medborgarskap, utöver de direkta sociala nyttor engagemanget medför i form av utvidgade och stärkta relationer till andra människor. Som samhällssektor benämns föreningslivet även som *civilsamhället* eller *den idéburna sektorn*, ibland också som den *tredje sektorn* (då betraktad i relation till samhällets offentliga sektor respektive näringslivet).

och bidragsberättigade föreningar ställs det krav så som att föreningen har säte i Malmö, är demokratiskt uppbyggd med godkända stadgar och har organisationsnummer hos Skatteverket, men för att vara bidragsberättigad måste man utöver kraven för att godkännas som en registrerad förening ha minst 25 medlemmar i fritidsförvaltningens prioriterade åldersgrupper som i sin tur bland annat ska betala medlemsavgift. Föreningen måste närvaroregistrera i digitalt system och ansöka om grundstöd. Därtill måste föreningsordförande och en styrelseledamot närvara på fyra utbildningar (Föreningsstöd 2023: 4–7). Riktlinjerna säger att bidraget är öppet att söka för samtliga bidragsberättigade föreningar i Malmö men att förvaltningens bedömning och prioritering utgår från geografisk spridning och variation i aktivitetsutbud, aktiviteter för flickor, att föreningarna aktivt arbetar med att skapa jämställda aktiviteter samt aktiviteter som uppfyller Fritidsnämndens mål och åtaganden om målgrupper och områden.

Enligt bidragsformens villkor och bestämmelser kan föreningar ansöka om bidraget för Drop in-aktiviteter under vårterminen och höstterminen, och aktiviteterna ska arrangeras utanför schemalagd skoltid, vara gratis för alla deltagare och tydligt avgränsas från föreningens ordinarie verksamhet. Det är inte tillåtet att bedriva Drop in-aktiviteterna tillsammans med föreningens övriga verksamhet eller villkora deltagandet med att vara eller bli medlem i föreningen. Ett vidare villkor för ett beviljas medel är att Drop in-aktiviteten inte får vara av religiös karaktär eller kopplad till utbildning, såsom läxhjälp. Bidrag beviljas inte för finansiering av marknadsföring, kostnader för inträde, ledarutrustning eller mat (Föreningsstöd 2023: 26).

Uppdraget: Problemformulering, syfte och frågeställningar

Fritidsförvaltningens uppdrag om att verka för en meningsfull och aktiv fritid för alla boende i Malmö innefattar en kompensatorisk uppgift att prioritera de målgrupper som i nuläget är underrepresenterade inom det föreningsutbud fritidsförvaltningen stödjer. Dessa målgrupper innefattar barn och unga som lever i socioekonomisk utsatthet eller bor i områden med låg aktivitetsgrad, samt mer generellt flickor. Utöver detta utgår fritidsförvaltningens verksamhet från att prioritera barn och unga mellan 4–25 år, äldre över 65 år samt personer med fysisk eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning oavsett ålder (Fritidsnämnden 2023:4).

Inför 2022 togs beslutet att förstärka Drop in-bidraget med syfte att öka antalet föreningsaktiva i områden med låg aktivitetsgrad. Målet med satsningen var att säkerställa att barn och unga kunde fortsätta vara aktiva samt sänka trösklarna för fler att kliva in i föreningslivet. Målet innefattade att rikta bidraget till föreningar som verkar i områden med låg föreningsaktivitet för att främja Drop in-aktiviteter i just dessa områden, med förhoppningen

om att detta skulle leda till fler aktiva barn och unga. Drop in-bidraget önskade man skulle leda till ett bredare utbud för fritidsaktiviteter, som i förlängning skulle leda till ett mer jämlikt fritidsutbud (Ismaili 2022: 5).

För att följa upp satsningen som gjorts har Malmö universitet fått i uppdrag att genomföra processutvärdering och analys avseende om Malmö stads bidrag för Drop in-aktiviteter bidrar till att stärka föreningslivets roll i fråga om social inkludering för barn och unga i Malmö. I detta har ingått konkreta frågor om bidragets form och funktion, såsom om det är ändamålmässigt utformat och når sin målgrupp. Fritidsförvaltningen önskade en kvalitativ studie som innefattade intervjuer med representanter för föreningar i Malmö såväl som med tjänstepersoner på förvaltningen, för att skapa en god förståelse för föreningslivets och förvaltningens syn på Drop in-bidraget, dess funktion och syfte.

Vi har i granskningen motiverats av de konkreta uppgifter uppdraget innefattar om att:

- synliggöra strukturer i befintligt regelverk som riskerar att begränsa eller försvåra för olika typer av föreningsverksamhet att aktivera barn och unga,
- inkludera hur bidraget bör utvecklas för att bättre verka i linje med fritidsförvaltningens kompensatoriska uppdrag,
- inkludera förslag på hur bidraget systematiskt kan följas upp.

Utifrån dessa konkreta uppgifter har vi försökt identifiera var glappen mellan ambition och verklighet uppstår, de strukturer som i nuläget begränsar Drop in-bidragets måluppfyllelse och vilka utvecklingsområden som behöver identifieras för att bättre verka i linje med bidragets uttalade syfte om att nå inaktiva barn och unga. Syftet med analysen har således varit att problematisera Drop in-bidraget och fördjupa förståelsen för de utmaningar det står inför. I ambitionen ligger också en problematisering av fritidsförvaltningens rutiner och arbetssätt, detta för att främja Drop in-bidragets potential att möjliggöra för föreningar i Malmö att nå barn och unga som inte har erfarenhet av föreningsliv, organiserade fritidsaktiviteter eller aktiv fritid.

Då Drop in-bidraget är en bidragsform som genomgått en förändring, är det också en bidragsform som det råder olika uppfattningar om på fritidsförvaltningen, där syftet med bidraget kan uppfattas som diffust och där det finns motstridigheter i hur det ska tolkas. En utmaning med denna studie har därför varit att hantera dessa tolkningsfrågor, såsom hur vi ska förstå vilken bidragets målgrupp är och vad en aktiv och meningsfull fritid betyder. Detta är problem vi diskuterar mer ingående i analysen och är exempel på frågor som blivit viktiga under arbetets gång. Genom att i rapporten grundligt diskutera dessa tolkningsfrågor och dilemman är vår förhoppning att studien har lyckats problematisera Drop in-bidraget på ett sätt som

främjar en fortsatt och, utifrån bidragsformens syften, mer konstruktiv utveckling, där mål och målgrupp benas ut ytterligare av fritidsförvaltningen med förhoppning om att arbetet med bidraget stärks och förankras i en tydlig målbeskrivning.

Kunskapsläget

Meningsfull fritid för unga

Föreningslivets och organiserade fritidsaktiviteters stora potential att vara meningsfulla och positiva för barns och ungdomars liv råder det stor konsensus om. Det har konstaterats att meningsfulla fritidsaktiviteter kan bidra till förbättrade skolprestationer, leda till stärkt framtidstro och självbild samt till bättre hälsa (Behtoui et al 2020:14). Deltagande i strukturerade aktiviteter på fritiden bidrar även till egenskaper och färdigheter såsom samarbetsförmåga, ansvarstagande och självförtroende.

Vad gör att ungdomar upplever sig nöjda med sin fritidssituation? I MUCF:s rapport från 2020 om ungas rätt till meningsfull fritid presenteras 16-25-åringars syn på vad de uppfattar som viktigt rörande fritiden. "Att ha roligt" blev främsta svar i undersökningen. Vidare visar rapporten att "lära sig nya saker som intresserar en" och att "få uttrycka sig själv och sin personlighet" också är viktiga kriterier för att unga ska uppleva sin fritid som meningsfull. Att få umgås med andra med samma intresse och att i framtiden ha nytta av det man gör utgjorde andra viktiga kriterier (MUCF 2020: 17). Föreningar och anordnade av organiserade fritidsaktiviteter försöker förverkliga dessa kriterier, och utöver att få barn och ungdomar att känna sig nöjda med sin fritidssituation har ett flertal positiva effekter av strukturerade fritidsaktiviteter påvisats av forskningen.

Men vad menar vi egentligen när vi talar om organiserad eller strukturerad fritid, och hur skiljer den sig från annan fritid? Fritidsaktiviteter finns i många olika former, och de strukturerade fritidsaktiviteter och deltagande i föreningsliv som vi talar om i denna rapport skiljer sig från ostrukturerade fritidsaktiviteter som att "hänga på stan" med vänner, leka på gården eller sitta hemma och spela dataspel. De skiljer sig genom att de är strukturerade utefter regelbundna möten som sker under uppsikt av ledare, som tar ansvar för och utformar aktiviteterna. Ofta finns det i de strukturerade fritidsaktiviteterna tydliga regler deltagarna behöver följa, formella såväl som informella, och en uttänkt målsättning eller riktning med aktiviteterna bestämd av verksamheten eller ledarna (Behtoui et al 2020:15). När vi talar om de goda effekter som kan följa av organiserade fritidsaktiviteter och deltagande i föreningsliv så är det främst sådana strukturerade fritidsaktiviteter som åsyftas.

Sara Ferlander och Alireza Behtoui fann i en undersökning av fritidsaktiviteter och ungdomars välbefinnande att, i enlighet med tidigare internationell forskning, deltagande i fritidsaktiviteter haft en positiv inverkan på ungdomarnas psykiska hälsa. De betonade att de

vänshipsband som kan uppstå, att bli sedd av en ledare, känsla av gemenskap och lärdomar om färdigheter såsom samarbetsförmåga, är sådant som kan ge barn och unga som deltar i strukturerad fritid värdefulla erfarenheter och välmående (Ferlander & Behtoui 2020: 199, 200). Behtoui påvisar i en studie om fritidsaktiviteters koppling till utbildningsresultat att deltagande i olika former av fritidsaktiviteter uppvisar ett signifikant positivt samband med ungdomars skolprestation och att välstrukturerade fritidsaktiviteter uppvisar ett positivt samband med betyg (Behtoui 2020:180), detta till skillnad från helt öppna verksamheter, såsom exempelvis fritidsgårdar, eller på andra sätt ”ostrukturerade” fritidsaktiviteter, vilka alltså inte uppvisar samma positiva effekter på skolbetyg.

Att delta i strukturerade fritidsaktiviteter kan på detta sätt berika barn och unga med erfarenheter de annars inte hade förvärvat, ge dem en möjlighet att motverka inlärd begränsningar, hantera sociala roller de inte har i sin vardagsmiljö och ge dem såväl ett ökat ansvar som färdigheter att lyssna på andra och självständigt förhålla sig till det de säger (Behtoui et al 2020: 18). Utöver detta stärks barn och ungdomars extrafamiljära sociala kapital – alltså de resurser som uppstår genom kontakt med människor bortom den direkta familjekretsen, i form av råd, stöd och information – vilket har visat sig stärka möjligheterna att bygga större självförtroende, en positiv identitet och resursstarka nätverk (Behtoui 2020: 162)

Som redan har konstaterats i rapporten är föreningslivet socialt stratifierat bland barn och unga. Strukturella faktorer som klass, rasifiering och genus är samverkande maktordningar som påverkar barns möjligheter till deltagande i föreningsliv och en aktiv fritid. Behtoui lyfter i sin forskning att resurser, som genom strukturerade fritidsaktiviteter blir tillgängliga för barn och unga i socioekonomiskt svaga grupper, kan fungera *kontrastratifierande*, det vill säga öka dessa ungas sociala mobilitet genom det vidgade sociala kapital som följer med de strukturerade fritidsaktiviteterna (Behtoui 2020: 166).

Fritid, folkhälsa och segregation

Upplevelsen av en meningsfull fritid är idag ett ojämlikt fördelat fenomen bland barn och unga i Malmö, där barn och ungdomar från stadens socioekonomiskt svagare skikt i lägre grad deltar i föreningsliv och har en mer inaktiv fritid. Ung Livsstils rapport från 2021 visar bland annat att deltagande i föreningsliv, god hälsa och hög livskvalitet är socialt skiktat i Malmö utifrån socioekonomisk bakgrund, utländsk härkomst, boendeområde och kön (Ung livsstil 2021). Levnadsvillkoren och livsstilarna i gruppen barn och ungdomar skiljer sig signifikant, där barn och unga från socioekonomiskt starkare grupper upplever en mycket bredare horisont för

möjligheterna att delta i föreningslivet. Barn och ungdomar i socioekonomiskt svagare grupper är underrepresenterade när det gäller deltagande i fysiska aktiviteter och idrottsföreningar, samt i Fritidsnämndens eget utbud och satsningar. Detsamma gäller för barn och ungdomar som bor i stadsdelar med låg medelinkomst. Dessa skillnader är även störst bland flickor (Ung livsstil 2021: 68, 72).

I samtliga socioekonomiska grupper deltar pojkar i högre utsträckning än flickor i såväl idrottsföreningar som organiserade fritidsaktiviteter i stort, och pojkarna nyttjar i signifikant högre utsträckning resurser som spontanidrottsanläggningar, simhallar och fritidsgårdar (Ung livsstil 2021: 64, 419).

Ser vi till fritidsförvaltningens egen rapport "Bidragsfördelning till föreningslivet i Malmö" (Ismaili 2022) så konstateras det att aktivitetsbidraget även fördelas ojämlikt över staden, då det betalas ut i lägst utsträckning per boende i områden med socioekonomiska utmaningar, medan de största summorna betalas ut i stadsområdena med goda socioekonomiska förutsättningar (Ismaili 2022: 38).

Förklaringsmodellerna som försöker beskriva orsakerna till ojämlikheten när det gäller deltagande i föreningsliv bland barn och ungdomar går ibland isär och betonar olika faktorer framför andra. Ett tydligt mönster i forskningen kring orsakerna rör dock strukturella faktorer kopplade till klass, rasifiering och genus, som placerar människor i olika positioner av makt och handlingsutrymme. Inkomstskillnader, segregation i bostadsområden och skola, kostnader för fritidsaktiviteter och den varierande tillgången till transportmedel och utrustning, tillsammans med föräldrar som i olika grad uppskattar värdet av sina barns deltagande i föreningsliv eller strukturerade fritidsaktiviteter, verkar utgöra de huvudsakliga anledningarna till den sociala stratifiering vi ser när det gäller aktiv fritid (Behtoui 2020: 167).

Ung Livsstils rapport betonar att orsakerna är flerfaldiga och samförstärkande. Deras studie visar att relationen mellan barnet och dess föräldrar, vilken stadsdel man bor i och ens betyg från högstadiet har en tydlig inverkan på den grad i vilken man deltar i föreningslivet. Resultaten visar även att det låga deltagandet bland barn och unga med utländsk bakgrund har dubbla grunder: både deras utländska bakgrund och att de ofta tillhör socioekonomiskt svaga grupper inverkar på möjligheterna till en meningsfull och aktiv fritid (Ung livsstil 2021: 171).

I rapporten "Ökar ojämlikheten i föreningsidrotten?" (Ung Livsstil 2019) diskuteras bland annat tillgången till ekonomiska resurser som en faktor som påverkar mängden möjliga handlingar både faktiskt och upplevelsemässigt. Kostnaderna för deltagande i föreningsidrott och annan avgiftsbelagd fritidsaktivitet utgör ett hinder för föräldrar i socioekonomiskt svagare grupper. Medlemsavgifter, träningsavgifter, kostnader för utrustning samt kostnader för läger,

tävlingar och cuper påverkar möjligheterna för deltagande och möjligheterna för barn att testa olika aktiviteter (Ung Livsstil 2019: 64–65). Det finns alltså en reell ekonomisk tröskel förknippad med att gå med i föreningar då de är avgiftsbelagda. Samtidigt är också den upplevda *möjlighetshorisonten* kopplad till den ekonomiska friheten eller begränsningen. Att Drop in-aktiviteter är kostnadsfria kan på så sätt skapa möjlighet att delta för en person som annars inte skulle ha råd att delta, samtidigt som avgiftsfriheten inte nödvändigtvis kommer åt den faktor som innebär att en person fortfarande kan uppleva föreningslivet som otillgängligt i relation till sin socioekonomiska eller kulturella situation.

Tillgängligheten till fritidsaktiviteter i ens närområde har vidare nämnts som en av huvudfaktorerna för ungas deltagande, och i sin studie om kopplingen mellan tillgänglighet och deltagande i idrott utanför skoltid bland high school-elever i USA påvisar Cohen m.fl. hur det finns ett positivt samband mellan tillgänglighet och deltagande. Om fritidsaktiviteter erbjuds i närområdet och därmed är lättillgängliga ökar deltagarantalet markant (Cohen et.al 2007). Att tillgången till föreningar och ett varierat utbud av fritidsaktiviteter i ens närområde är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar är därför en viktig förklaring till att barn och unga i marginaliserade områden i Malmö i högre grad har en inaktiv fritid och står utanför föreningslivet. Rimligtvis är detta inte heller bara en fråga om ojämlikhet i fråga om tillgänglighet till ett *befintligt* utbud av föreningar och aktiviteter. En resurssvag och ekonomiskt pressad befolkning har också sämre förutsättningar att starta och driva/genomföra *nya* föreningar och aktiviteter.

Ytterligare trösklar som forskningen lyft handlar om idrottslogikens exkluderande natur. Tävlingar, elitsatsning, träning från tidig ålder, matcher och cuper fungerar exkluderande för dem som inte upplever sig kapabla att möta dessa krav eller som inte har socialiserats till detta intresse. Idrottslogikens krav på barn och unga har verkat vara en stor anledning till bland annat flickors låga deltagande (Ung Livsstil 2019: 66). Könroller och hur barn och ungdomar konstruerar kön påverkar deltagandet i idrottsföreningar, där olika förväntningar och normer inverkar på huruvida fysisk aktivitet och idrott förstås som attraktivt eller möjligt. Om en sorts aktivitet inte ingår i ens köns-, klassbaserade eller kulturella identitetsformation skapar detta begränsningar för viljan och den upplevda möjligheten att delta i aktiviteten (Ung Livsstil 2019: 67). Om inte föreningslivets utbud av aktiviteter stämmer bra överens med de behov och önskemål som finns hos flickor i olika socioekonomiska grupper, så kommer det att inskränka möjligheterna till deltagande.

Metod

Kvalitativ metod

Utgångspunkten för denna studie var, som redan har nämnts, att den skulle bygga på en kvalitativ undersökning med individuella intervjuer med föreningsföreträdare och gruppintervjuer med tjänstepersoner inom fritidsförvaltningen. Undersökningen innefattar emellertid också statistik om Drop in-bidragets användande och effekter, statistik som har sammanställts utifrån fritidsförvaltningens underlag. Studien har därmed genomförts genom:

- kvalitativa intervjuer med representanter för föreningslivet i Malmö för att få en förståelse för deras erfarenheter av och tankar om Drop in-bidraget,
- dokumentation från en workshop genomförd med tjänstepersoner på fritidsförvaltningen för att få insikt i hur de förstår Drop in-bidragets potential, syfte, begränsningar och utmaningar samt
- inhämtning av dokument framtagna av Malmö stad för att få underlag över Drop in-aktiviteter och vilka föreningar som idag nyttjar bidraget.

Det bör nämnas att granskningen inte utgår från deltagande barns och ungdomars explicita uppfattningar om Drop in-aktiviteterna. Då de som intervjuats är vuxna företrädare för föreningslivet och fritidsförvaltningen, har studien inte direkt kunnat följa hur barn och unga träder in i föreningslivet eller i Drop in-aktiviteter, vilket alltså begränsar studien till att behandla Drop in-bidraget utifrån föreningarnas och förvaltningens perspektiv, inte utifrån deltagarnas. Indirekt, genom de vuxna föreningsaktivas erfarenheter, kan dock ändå vissa slutsatser dras om varför unga väljer att delta i Drop in-aktiviteter och om deltagarnas upplevelser av dessa aktiviteter, föreningslivet i Malmö och sin fritid.

Intervjuer

Intervjuer genomfördes under våren 2023 med representanter från föreningslivet i Malmö utifrån tre skilda kategorier. Vi har intervjuat representanter från bidragsberättigade föreningar som har ansökt om och nyttjat Drop in-bidraget, representanter från föreningar som är bidragsberättigade och kan söka Drop in-bidraget men som valt att inte göra det samt representanter från registrerade föreningar som idag inte kan söka Drop in-bidraget. Valet att intervju representanter från alla tre kategorierna – och till exempel inte endast föreningar som har erfarenhet av Drop in – gjordes för att få en mer komplett bild av hur bidragsformen uppfattas, inklusive de begränsningar och hinder som föreningarna upplever.

- Genom att intervjua föreningar som *har erfarenhet av Drop in* önskade vi få ta del av deras perspektiv på syftet med Drop in-aktiviteter och deras erfarenheter av att söka och hantera bidraget samt vilka målgrupper de upplever att de når.
- Genom att intervjua föreningar som *aldrig sökt Drop in-bidraget* önskade vi få förståelse för vad deras bild av Drop in är och vad som för dessa föreningar gör att Drop in inte känns relevant eller önskvärt.
- Genom att intervjua registrerade föreningar som i nuläget *inte kan söka Drop in-bidraget* önskade vi få förståelse för de hinder som existerar i att bli bidragsberättigad, hur dessa föreningar förstår socialt ansvar och vad de hade kunnat göra med ett Drop in-bidrag om de blev berättigade att söka bidraget.

Urvalet har skett genom att fritidsförvaltningen i dialog med oss tagit fram en lista på föreningar de förstod som särskilt intressanta att intervjua baserat på deras kännedom om föreningen, vilken typ av aktivitet de sysslar med eller det område de verkar inom.

Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats efter godkännande och har utgått från en semi-struktur, som karaktäriseras som ett samtal med ett syfte där ramen för dialogen inte är sluten och förutbestämd som ett frågeformulär, men inte lika oriktad som ett informellt samtal (Davies 2008: 105). Intervjuerna genomfördes med grund i tre intervjuguider (en för respektive kategori föreningar), vilka tagits fram tillsammans med personal från fritidsförvaltningen för att vara särskilt utformad utifrån de frågeställningar man önskade att rapporten skulle behandla.

Studien inleddes med en ambition om ett något större antal intervjuade föreningar, vilket dock behövde begränsas utifrån svårigheter att nå föreningar, särskilt de som *inte* nyttjat Drop in-bidraget (bidragsberättigade såväl som registrerade föreningar), respektive ett antal inbokade intervjuer där föreningsrepresentanten ställde in med kort varsel eller inte alls dök upp till intervjun (i sig, kanske, en indikation på den tidspress som många föreningsaktiva befinner sig i som frivilligt engagerade med arbete och andra åtaganden vid sidan om föreningsuppdraget).

Trots att några intervjuer alltså inte kunde genomföras har vi gjort bedömningen att underlaget som har inhämtats genom de genomförda intervjuerna ändå i väsentlig grad har varit mättat, d.v.s. att ytterligare intervjuer inte radikalt skulle ha bidragit med nya insikter utan ha upprepat de mönster som redan kommit fram i tidigare intervjuer. En kategori föreningar där vi dock önskar att vi kunnat fördjupa materialet är registrerade föreningar (som alltså inte får söka Drop in-bidraget), och då särskilt verksamheter som utgör profilerade öppna mötesplatser i Malmö och som arrangerar lovaktiviteter och aktiviteter för barn och unga efter skoltid eller som på andra sätt har en speciell struktur på organisationen som i nuläget hindrar dem från att bli bidragsberättigade utifrån Malmö stads kriterier.

De intervjuade föreningarna presenteras i kapitlet Resultat (s. 20).

Workshop med fritidsförvaltningen

Utifrån den informationsinhämtning som skett genom tidigare rapporter, statistiskt underlag över Drop in-bidraget och framför allt intervjuer med föreningsrepresentanter, hölls det en workshop med elva tjänstepersoner på fritidsförvaltningen med olika roller som på något sätt berör Drop in-verksamhet. Workshopen utgick från det övergripande syftet att problematisera, utmana och utveckla Drop in-bidraget. Mer specifika syften med workshopen formulerades som att:

- stötta förvaltningens interna diskussion om Drop in-bidraget mot bakgrund av de resultat som hittills har kommit fram i intervjuundersökningen med bidragsmottagare,
- ställa kritiska frågor och belysa dilemman, samt
- öka kunskapen om bidraget utifrån den expertis som förvaltningens medarbetare besitter.

Under workshopen presenterades identifierade teman och citat från intervjuerna med föreningar som använt Drop in-bidraget, som personalen fick diskutera utifrån frågor om vilken bild dessa teman/citat gav, hur man kan utveckla Drop in-bidraget i relation till detta och huruvida det finns andra insatser förvaltningen kan göra. Deltagarna fick också reflektera utifrån ett tankeexperiment där de fick beskriva hur de hade utformat bidraget idag om det inte redan fanns: vad det övergripande syftet hade varit, bidragets primära målgrupper och typerna av föreningar som skulle få ta del av bidraget.

Samtalen under workshopen dokumenterades av forskarna och utgör del av studiens empiriska material.

Kvantitativa data

De kvantitativa data som ingår i rapporten har inhämtats från de arbetsfiler som fritidsförvaltningens planeringssekreterare upprättar när föreningar ansöker om och redovisar bidrag, och har därefter sammanställts av forskarna. I viss mån jämförs dessa uppgifter också med statistik som har presenterats i tidigare, publicerade rapporter.

Forskningsetiska principer

I projektet har vi, i vårt förhållningssätt till uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare såväl som till materialet, utgått från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet 2002). Vi har arbetat med öppenhet genom

att i all kontakt med potentiella respondenter betona informationen om vår roll, vad studiens syfte är och vad rapporten kommer att behandla. Samtliga respondenter har vidare informerats om villkoren för deras frivilliga deltagande, och intervjuerna har spelats in och transkriberats efter att medgivande getts. De som intervjuats har även fått information om att alla inspelningar och kommande transkriberingar kommer att förvaras säkert, tillgängliga enbart för forskarna, samt kommer att raderas efter avslutad bearbetning och publicering av materialet. Samtliga som ställt upp på intervju har gjort detta efter att ha informerats om att namnet på föreningen de representerar i intervjun kan komma att synas i rapporten. I denna rapport kommer dock inga namn på de som intervjuats finnas med för att säkerställa deltagarnas anonymitet.

Resultat

Kvantitativa data om nyttjandet av Drop in-bidraget

Det underlag vi utgår från baserar sig på de redovisningar föreningarna själva lämnat in till fritidsförvaltningen, vilket är viktigt att notera då detta kan påverka resultaten, såsom när föreningar i enstaka fall inte har lämnat in sin deltagarredovisning, vilken därför saknas i statistiken.

Under 2022 anordnade totalt 25 föreningar Drop in-aktiviteter efter att ha beviljats bidrag, varav 14 av dessa deltagit en termin och 11 deltagit båda terminstillfällena under året. Tillsammans har de anordnat *1 100 aktivitetstillfällen*, som i sin tur genererat *21 720 deltagartillfällen*. Av dessa deltagartillfällen är det totalt 8 674 deltagartillfällen för flickor, och 13 046 deltagartillfällen för pojkar.

Om man håller den tidigare nämnda nattfotbollen ute ur beräkningen jämnar siffrorna ut sig till 8 254 deltagartillfällen för flickor och 7 665 deltagartillfällen för pojkar. Inklusivt nattfotboll står alltså pojkar för sammanlagt 5 381 fler deltagartillfällen än flickor på Drop in-aktiviteter, men exklusivt nattfotboll står flickor för 589 fler deltagartillfällen än pojkar. Hur många unika deltagare som genererats av Drop in-bidraget kan vi inte svara på utifrån den statistik som föreningarna lämnar in, då en förutsättning för Drop in-aktiviteterna just är att deltagare inte måste registrera sig.

Föreningen Bryggeriet med sina olika sorters Drop in-aktiviteter för nybörjare i skateboard står för flest deltagartillfällen för flickor, följt av Hemmaplan som i Hyllie hållit i blandade idrotter för barn samt Oxie gymnastikförening som hållit i gymnastik i Oxie. Minst antal deltagartillfällen för flickor står aktiviteterna nattfotboll, prova-på cricket för tjejer och prova-på golf för.

Av de 1 110 Drop in-aktivitetstillfällen som hållits under året har 154 varit separatistiska aktiviteter endast för flickor. Dessa separatistiska aktiviteter står för 14 % av samtliga aktivitetstillfällen, och genererade 2 106 deltagartillfällen, vilket motsvarar 25 % av samtliga deltagartillfällen för flickor. Om man jämför med nattfotboll – som är en aktivitet som i stället lockar många pojkar – så stod den för 138 aktivitetstillfällen, vilket motsvarar 12 % av samtliga aktivitetstillfällen, samtidigt som den genererade 5 381 deltagartillfällen, vilket motsvarade 41 % av samtliga deltagartillfällen för pojkar.

De separatistiska aktiviteterna för flickor har alltså inte samma starka relation mellan aktivitet och deltagartillfällen, men detta innebär inte att de inte skulle fylla en viktig funktion.

Denna statistik visar endast totalsiffror över hur många som deltagit, men inte *vilka* det är som deltagit. Man kan tänka sig att de separatistiska aktiviteterna lockar flickor som i lägre eller ingen grad deltar i andra aktiviteter och därmed är oerfarna av föreningsliv och inte lika trygga i att prova på en ny idrott eller delta i en könsblandad Drop in-aktivitet där det finns många pojkar i rummet. Att det är en separatistisk aktivitet räcker dock inte för att locka flickor till att delta, vilket vi sett med Malmöhus Cricketklubb som i sin tjej-aktivitet endast skapade två deltagartillfällen för flickor.

Drop in-aktiviteterna under 2022 har varit spridda över Malmös samtliga stadsområden – Norr, Söder, Öster, Väster och Innerstaden – där flest aktivitetstillfällen och deltagartillfällen hållits i stadsområde Norr med stadsdelarna Centrum, Kirseberg och Värnhem med 406 aktivitetstillfällen och 7 694 deltagartillfällen, varav Malmö FBC står för en stor andel med deras populära nattfotboll i Kirseberg. Minst antal aktivitetstillfällen har hållits i stadsområde Öster med stadsdelarna Rosengård och Husie, med endast 134 aktivitetstillfällen, som i sin tur genererat 2 841 deltagartillfällen. Minst antal deltagartillfällen har förekommit i Söder med stadsdelarna Oxie och Fosie, med endast 2 254 deltagartillfällen i hela stadsområdet.

En slutsats vi kan dra från aktivitets- och deltagarstatistiken är att förvaltningens satsning på ett utbud som främjar jämställt deltagande har gett resultat. Drop in-aktiviteterna har lyckats locka flickor till att delta. Undantaget nattfotbollen står flickor för 52% av alla deltagartillfällen, vilket är en högre siffra än föregående år (Ismaili 2022: 53). Det är framför allt i Hyllie där deltagartillfällena för flickor har ökat markant, där föreningarna Hemmaplan och Hyllie gymnastikförening har stått för en stor andel deltagartillfällen för flickor. Det är av vikt att notera att i nästan samtliga stadsdelar – utom Fosie och Husie – står pojkar för majoriteten deltagartillfällen. De separatistiska aktiviteterna för flickor står för högre andel deltagartillfällen än andel aktivitetstillfällen, vilket påvisar att de lockar flickor och bidrar till flickors deltagande.

Statistiken kan inte säga något om aktivitetsgraden hos de boende i området utan endast påvisa antal besökare, men vad som blir tydligt är att aktivitetsgraden för Drop in i Malmös olika stadsdelar inte alltid följer den geografiska fördelningen av antal föreningsaktiva i staden, vilket alltså innebär att Drop in lockat många deltagare i stadsdelar med annars lågt antal föreningsaktiva. Stadsdelen Södra innerstaden, som 2021 hade lägst andel föreningsaktiva barn och unga (Ismaili 2022: 53–54), står för allra flest deltagartillfällen under Drop in 2022 i hela staden. Stadsdelen Centrum, som följer efter Södra innerstaden i lägst antal föreningsaktiva, står i sin tur för 10% av antal deltagartillfällen. Drop in har på detta sätt lyckats skapa ett stärkt deltagande i fritidsaktiviteter i prioriterade områden.

Fosie, som 2021 var stadsdelen med tredje lägst andel föreningsaktiva, står däremot endast för 5 % av deltagartillfällen och 8 % av samtliga aktivitetstillfällen. Fosie kan därmed förstås som en stadsdel att kommande år lägga större vikt vid för Drop in-aktiviteter, för att öka tillgängligheten till fritidsutbud för de boende i området.

Intervjustudien

Intervjuer har hållits med:

Bidragsberättigade föreningar som fått Drop in-bidrag

Aktiv ungdom

Ensamkommandes förbund Malmö

Föreningen Bryggeriet

Malmö Floorball Club

Somaliska Freds & Skiljedomsförening

Tillsammans i Förening

Bidragsberättigade föreningar som inte ansökt om Drop in-bidrag

Friluftsförbundet Malmö

LB07 IF Limhamn Bunkeflo

Registrerade föreningar som inte får ansöka om Drop in-bidrag

Möllans Basement

Spinndisc FK

Den korta sammanfattning av intervjusvaren som här följer har strukturerats utifrån vad som var de övergripande temana för intervjuerna med respektive föreningskategori: varför man söker bidraget och om man uppfattar att bidraget når sin målgrupp, varför man väljer att *inte* söka (och mer generellt utmaningar kopplade till att söka bidraget) och vilken potential de som idag inte är bidragsberättigade ser i bidraget. Dessutom lyfts intervjusvar som behandlar de svarandes reflektioner över Drop in-bidragets geografi och demografi, såsom betydelsen av att aktiviteter knyts till specifika områden.

Varför söker man Drop in-bidraget?

En central anledning till att föreningar söker Drop in-bidraget och upplever det som relevant för verksamheten, är för att de mött på behovet hos sina målgrupper, identifierat ekonomiska och sociala faktorer som hindrar föräldrar och barn att aktivera sig i föreningen, eller så verkar de inom stadsdelar där detta behov av sänkta trösklar och att skapa en första kontakt med föreningslivet är framträdande.

För vissa föreningar är de sänkta trösklarna i fokus, och Drop in-aktiviteterna fungerar där som ingång till ett fördjupat föreningsengagemang:

Den effekten vi kan se är att det är ett jättebra steg in i vår verksamhet. Det är gratis, här är coacher, gratis utrustning att låna – inget hinder för att komma hit och testa och se vad vi håller på med här. Och de flesta av dem fastnar och kommer in i den ordinarie verksamheten. (Bryggeriet)

För andra är motiven uttalat ekonomiska, då de kostnadsfria Drop in-aktiviteterna erbjuder en möjlighet för vissa unga att över huvud taget delta i föreningsdrivna aktiviteter:

[Sådana ungdomar] har jag och ledaren intervjuat, och de har inte ens hundra kronor för att betala till en kurs för en termin. Så då har vi känt att drop in aktiviteten har ett syfte någonstans. De barnen kommer ju aldrig bli medlemmar hos oss eller hos någon annan förening när man är på ett sådant existensminimum. (Aktiv ungdom)

Utmaningar för dem som söker

I de intervjuer som hållits har de föreningar som företräder framför allt idrott och inriktning på tävling och lagsport i mycket lägre utsträckning vittnat om att de når barn som annars inte deltar i föreningsliv eller som annars är inaktiva. Det är oftare genom aktiviteter såsom läxhjälp, matlagning, målning, parkhäng, diskussionsgrupper, hjälp med att söka sommarjobb och lek som föreningar har nått deltagande från socioekonomiskt svagare grupper.

De föreningar som redan arbetar gentemot stadsdelar och målgrupper med låg aktivitetsgrad är ofta också föreningar som arbetar med ett kreativt och löst sammansatt upplag av aktiviteter, där engagemang eller deltagande påbörjas utifrån initiala låga krav på aktivt deltagande eller träning men som i senare skeden, när förtroende har byggts och en ökad självkänsla har infunnit sig, kan få in dessa barn och unga i idrottsaktivitet genom egna anordnade ”studiebesök” hos idrottsföreningar och prova-på-tillfällen.

Det är dock av vikt att poängtera att även idrottsföreningar har socialt ansvar inskrivet i sin verksamhet och anordnar kreativa icke-ordinarie aktiviteter för att bidra till strukturerad

fritid för fler barn och ungdomar i staden. Malmö FBC, en innebandyklubb som också anordnar öppna icke-ordinarie aktiviteter såsom parkhäng, kubb och nattfotboll, är ett exempel på en sådan förening.

Utifrån våra intervjuer verkar utmaningarna särskilt finnas hos föreningar som redan har en stor medlemsbas, omfattande aktiviteter och arvoderad personal. Dessa föreningar är också de föreningar som redan har omfattande köer på medlemskap och som upplever en stark efterfrågan som de i sin ordinarie verksamhet försöker möta. Drop in-aktiviteter förstås som kontraproduktiva då det lockar barn till föreningen som man sedan inte kan erbjuda någon plats. En förening lyfte exempelvis hur de hade haft en öppen spontan träning, men att på mindre än en kvart hade fler anmält sig än vad de kunde ta emot. Detta ledde till att barn och föräldrar blev besvikna och att de barn som kunde komma på den öppna träningen sedan inte fick komma med i den ordinarie verksamheten utan blev tillsagda att ställa sig i medlemskön, varpå barnen kände stark uppgivenhet.

De som inte söker (eller inte får söka)

I linje med föregående resonemang om det dilemma som vissa föreningar som tagit del av bidraget har upplevt, kan vi konstatera att de bidragsberättigade föreningar som valt att inte ansöka om Drop in-bidraget säger att de aldrig har upplevt att målgruppen för föreningen har haft svårt att betala medlemskap, träningsavgifter eller dylikt. Snarare upplever de att efterfrågan på medlemskap i föreningen har varit så stor att de hade kunnat höja medlemsavgiften och fortfarande haft en växande medlemsbas.

Upplevelsen av att barn och föräldrar som är intresserade av deras förening eller som verksamheten vänder sig mot inte upplever trösklar i att bli medlemmar – föräldrarna är aktiva, de har ekonomiska resurser och möjligheter att engagera sig i föreningen och ställa upp på ideella uppdrag såsom att bli ledare eller tränare – kan vara en central erfarenhet för det som också gör att dessa föreningar inte ser behovet av Drop in. I sin verksamhet möter de inte familjer, föräldrar och unga som är inaktiva, som upplever socioekonomiska hinder eller inte har någon föreningserfarenhet. De har därför aldrig identifierat någon annan målgrupp för sin verksamhet än den som redan söker sig till den, och har därför inte sett något behov av att sänka trösklarna för deltagande.

Det har i intervjuerna även framkommit att vissa av dessa föreningar inte ser en Drop in-aktivitet som möjlig då de prioriterar att bygga ut den ordinarie verksamheten med betalande medlemmar som i sin tur stärker deras möjligheter att rekrytera fler arvoderade eller ideella ledare. De kan uppfatta denna utmaning av att bygga ut föreningen som särskilt påfrestande och

ett tidskrävande arbete som inte medger att arrangera icke-ordinarie aktiviteter och som gör att de inte ser något behov för föreningen att arrangera Drop in.

För de registrerade föreningarna är frågan om att över huvud taget bli bidragsberättade mer central än den om Drop in som specifik bidragsform, vilket inte är svårt att förstå. Denna grupp föreningar kan illustreras av föreningen Möllans Basement. Föreningens hela verksamhet är inriktad mot social inkludering, integration och ökat deltagande för ungdomar från socioekonomiskt missgynnade grupper. I sin öppna verksamhet arbetar de med kunskapsbygge om demokratifrågor, föreningsliv och arbetsrelaterade frågor så som arbetsrätt, lönenivåer och hur man budgeterar, samt erbjuder ungdomar en plats att vara, där ungdomarna själva får vara med och driva föreningens aktiviteter, budgetera inköpen och själva skriva projektansökningar.

Platsens betydelse

Syftet med förstärkningen av Drop in-bidraget var att ge ett riktat stöd till de föreningar som verkar i områden med låg föreningsaktivitet. Men två föreningar – Ensamkommandes Förbund och Möllans Basement – som aktivt arbetar med att nå målgrupper i utanförskap, ungdomar utan erfarenhet av föreningsliv och unga i behov av meningsfull fritid, har med avsikt placerat sig i andra stadsdelar än de där målgrupperna faktiskt bor. Majoriteten av deltagarna och medlemmarna i Ensamkommandes Förbund bor exempelvis i Rosengård, men verksamheten är förlagd till Centrum. Båda föreningarna diskuterade vikten av att ha verksamheter bortanför målgruppens bostadsområde, för att öka deras deltagande i hela staden och känslan av att få ta plats fysiskt i fler rum. Tillsammans i förening arbetar aktivt med samma princip – de placerar medlemmar i andra områden än de där de bor – för att öka integration och gränsöverskridande erfarenheter.

Andra föreningar vittnade däremot om motsatt förhållande – att verka nära målgruppen i dess bostadsområde såg de som grundläggande för att bygga goda relationer och ha återkommande deltagare från målgrupper som annars har låg föreningsaktivitet. Att till exempel etablera sig i Kirseberg och i Rosengård förstods som viktiga steg i att bidra till att unga, som annars inte har råd eller erfarenhet, också erbjuds möjlighet till en aktiv fritid.

Når man rätt?

Ett problem som identifierades i samtalen om området för verksamheten handlade om huruvida man faktiskt når de barn och unga i dessa områden med låg aktivitetsgrad som annars inte är

aktiva, eller om man konkurrerar om samma barn i området. Det efterfrågades en utredning om detta, då vissa föreningar idag upplevde sig verka i blindo kring huruvida deras resurser gick till barn som annars inte hade aktiviteter. Även de föreningar som verkar i stadsdelar med låg aktivitetsgrad och arbetar aktivt med socioekonomiskt utsatta målgrupper uttryckte att de inte hade insikt i huruvida de nådde barn som annars inte deltog i föreningsliv eller idrott, eller så uttryckte de att de trodde att de som kom till dem också var hos någon annan på andra dagar, särskilt när det gällde de som deltog på Drop in-idrottsaktiviteter (i det sammanhanget nämndes exempelvis FC Rosengård eller Malbas basket som andra föreningar dessa barn deltar i).

I vår intervjustudie framträder aktiviteter som – jämfört med idrottsaktiviteter som utgår från träningar, tävlingar, matcher och lagsport – verkar vara mer anpassade efter inaktiva barns och ungas förutsättningar. Det handlar här om aktiviteter som ”läxhjälp, matlagning, målning, parkhäng, diskussionsgrupper, hjälp med att söka sommarjobb och lek”, vilka inte (som många idrottsaktiviteter) utgör strukturella utmaningar för barn och unga och inte ställer höga krav på förkunskap, självförtroende och prestation. Även exempel på separatistiska verksamheter (för flickor) ges. Att en aktivitet är separatistisk för flickor räcker dock inte för att många flickor ska delta utan föreningen eller aktiviteten måste locka även på andra sätt, vilket är en viktig insikt att bära med sig inför framtida satsningar som ska rikta sig till flickor.

Workshopen med fritidsförvaltningen

Den i kapitlet Metod (s. 16) presenterade workshopen med fritidsförvaltningen genomfördes den 17 maj 2023. Utöver forskarna (Jonas Alwall och Helena Eriksson) deltog elva personer i workshopen, representerande olika funktioner inom verksamheten och olika grad av direkt koppling till hanteringen av Drop in-bidrag: chefer (2 personer), projektledare (2 personer), planeringssekreterare (6 personer), strateg (1 person).

I workshopen talade fritidsförvaltningens medarbetare framför allt om att styra Drop in-bidraget och att rikta det. Deltagarna uttryckte en stark vilja att förändra sina arbetssätt kring Drop in-bidraget och att utöka möjligheterna för förvaltningen att prioritera verksamheter och aktiviteter som följer syftet med Drop in: föreningar som är väl anpassade för att sänka trösklarna och aktivera unga i prioriterade områden.

Frågan om hur vi bör förstå en aktiv fritid och vem som definierar en meningsfull fritidsaktivitet, diskuterades under workshopen. Det blev tydligt att det bland medarbetarna fanns skillnader i vad man uppfattar att en ”aktiv fritid” faktiskt innebär. För några innebär det fysisk rörelse, för andra innebär det att ingå i någon form av strukturerad aktivitet och för

ytterligare andra innebär det att över huvud taget ingå i någon form av sammanhang på sin fritid, exempelvis en fritidsgård eller annan öppen verksamhet.

Flera av tjänstepersonerna på fritidsförvaltningen problematiserade det ofta antagna syftet med få barn i fysisk rörelse och förvaltningens etablerade prioritering av stora organiserade idrottsföreningar. En åsikt som det råkade stor uppslutning kring var att barn i rörelse kan vara en vision för arbetet med Drop in, men att Drop in-bidraget bör skilja sig från annat verksamhetsstöd och utgå från andra arbetssätt än tidigare etablerade rutiner för olika sorters bidrag. En medarbetare sade exempelvis: "Vad innebär det att aktivera barn och unga? Drop in får oss att tänka på ett annat sätt. Idrottsrörelsemallen passar inte alla. Här kan Drop in hjälpa oss utveckla en ny logik" samt "Vi bör komma ifrån idrottsrörelsetanken. Alltför många föreningar hamnar mellan stolarna för de passar inte in i våra mallar".

Utifrån antagandet om att deltagande i organiserade fritidsaktiviteter bidrar till välmående och fungerar som en skyddsfaktor genom utökade nätverk och relationer med vuxna som inte är ens föräldrar, formulerade man förhoppningen om att Drop in framför allt ska leda till social inkludering. En sådan syftesbeskrivning skulle utmana rådande strukturer och arbetsrutiner på förvaltningen, då det kräver andra tankesätt kring vilka typer av föreningar som bör satsas på och en trolig nedprioritering av organiserad idrottsaktivitet som annars värderas högt inom förvaltningens arbete. Tveksamhet inför detta kom fram under workshopen, där det diskuterades huruvida man exempelvis skulle ge bidrag till att en liten kulturförening genomför ansiktsmålning framför skridskoåkning med en etablerad idrottsorganisation och om detta skulle sänka kvaliteten och seriositeten på det fritidsutbud som möjliggörs av Drop in-bidraget.

Syftet, idén och målsättningen med Drop in-bidraget blev under workshopen vidare framför allt formulerat utifrån en intern utveckling och bidraget som ett verktyg för att testa nya arbetssätt, utmana rådande ideologier samt förändra strukturer, antaganden och vanor inom förvaltningen. Drop in-bidraget förstås därför inte av tjänstepersonerna på förvaltningen som endast ett verktyg för att nå särskilda grupper av barn och unga utan även som ett verktyg för förvaltningen själv att börja utmana sina rådande strukturer och logiker. En stor del av dessa frågor rörde möjliga ändringar i regelverk om åldrar, ansökningsprocessen, delegationsordning och vilken nivå som krävs för föreningar att söka Drop in-bidrag. Flera ställde sig under workshopen positiva till att använda delegationsordningen och utnyttja undantag för att kunna ge Drop in-bidrag till dem som har verksamhet som är måluppfyllande, men samtidigt skiljer sig medarbetarnas erfarenheter av att göra undantag åt, och tillämpandet av undantag kan medföra svårförklarade skillnader i praxis och en låg transparens i processen.

I samtalen under workshopen blev alltså förvaltningens arbetssätt ett centralt diskussionsämne, där man också diskuterade att det i arbetsrutinerna borde ingå ett arbete som är uppsökande och bygger på lokal förankring och lokal utveckling.

Samtalen om syftesbeskrivningen kretsade under workshopen inte främst kring att nå inaktiva barn och unga och att få fler barn att uppleva meningsfull fritid utan snarare kring just lokal utveckling och förstärkning av föreningsliv i prioriterade områden. Det var inte tydligt i alla samtal att syftet är att nå inaktiva och att sättet att göra detta är just lokal förankring, utan lokal utveckling förstods som ett prioriterat mål i sig: att det är en arbetsmetod och idé man vill arbeta med på förvaltningen för att man tror på dess potential att utöka skyddsnet, mötesplatser och värdefulla relationsbyggen i stadens utsatta områden. Uppföljningen av Drop in-bidraget utifrån denna enfasis på lokal utveckling som syfte, ställer därför krav på kvalitativa utvärderingar framför kvantitativa siffror och statistik, och den statistiska frågan om huruvida man faktiskt når barn och unga som annars inte är aktiva var det ingen som tog upp i samband med vad som bör mätas med Drop in-bidraget. Denna dimension – ”når vi barn och unga som är inaktiva?” – diskuterades inte konkret, utan man formulerade i stället målsättningar om att utöka dialoger och relationer med föreningar inom prioriterade områden, att stärka föreningarna i dessa områden och att arbeta med lokal förankring. Inaktiva barn finns ju i dessa områden, men att ge möjligheter till aktiviteter verkade vara den mer konkreta (och kanske rimliga) målsättningen framför att faktiskt få inaktiva barn att aktivera sig (vilket förutsätter att man först behöver se till att möjligheterna till sådan aktivering ens finns).

Man talade alltså om viljan att arbeta mer lokalt och mer uppsökande, inte skapa nya strukturer utan stärka dem som redan är på plats, börja fånga upp organisering och stötta gräsrotsnivån – och att använda Drop in-bidraget som ett medel för att utmana de bidragsstrukturer och den prioritering av idrottsföreningar som, menar man, idag råder inom förvaltningen.

Analys och diskussion

Är Drop in-bidraget ändamålsmässigt utformat och når det sin målgrupp?

I uppdragsbeskrivningen för denna studie förklarades det att Drop in-bidraget är ett verktyg för att utjämna skillnader som finns när det gäller deltagande i föreningslivet, och att satsningen på bidraget inför 2022 syftade till att öka antalet föreningsaktiva i de områden som har låg föreningsaktivitet. Huruvida ”deltagande i föreningsliv” och ”föreningsaktiv” ska förstås som samma sak lämnas oklart. Om ”att öka antalet föreningsaktiva i områden med låg föreningsaktivitet” beskrivs som ett huvudsyfte behöver Drop in-bidraget förstås som ett medel för att öka rekryteringen till föreningslivet, vilket bidraget i tidigare utredningar dock har visat sig inte leda till, åtminstone inte i någon betydande grad. Man bör vidare reflektera över att ”föreningsaktivitet” också kan vara en effekt av ”föreningstäthet”, d.v.s. att det med stor sannolikhet finns ett samband mellan ett mindre antal föreningar och en lägre aktivitetsgrad i ett visst område, på grund av att det för barn och unga i ett sådant område är mindre sannolikt att man hittar en förening i området vars verksamhet intresserar en. För att råda bot på detta skulle bidragsformen inte bara behöva stimulera till aktiviteter utan till utvecklandet av nya föreningsinitiativ, vilket dock inte är dess syfte.

Skillnaderna som ska utjämnas genom Drop in-bidraget rör inte heller endast antalet föreningsaktiva utan hur unga upplever sin fritid, fysisk aktivitet, deltagande i idrottsförening och deltagande generellt i Malmö stads utbud av fritidsaktiviteter såsom kulturskola, simhallar och bibliotek. Begrepp såsom ”aktiv” och ”föreningsaktiv” används omväxlande där det är otydligt huruvida dessa ska förstås som synonymer. Vad ett begrepp som föreningsaktiv innebär behöver därför redas ut, liksom dess relation till *aktiv* och *fysiskt aktiv*.

En av de konkreta frågor som fritidsförvaltningen ville ha besvarade med denna rapport var huruvida bidraget når sin målgrupp. Utifrån de redovisningar vi har tillgång till kan vi se att flickor står för en större andel deltagartillfällen under 2022 än tidigare år, och att aktiviteterna i hög grad hållits i områden med låg föreningsaktivitet såsom Södra Innerstaden, Rosengård, Kirseberg och Centrum. Vad som emellertid också har uppdagats under arbetets gång är mångtydigheten, och därmed vagheten, i beskrivningarna av bidragets målgrupper. Utifrån den uppdragsbeskrivning vi gavs, de bestämmelser som finns över Drop in-bidraget och den beskrivning av prioriterade målgrupper vi finner hos Fritidsnämnden, kan bidragets målgrupp definieras på flera olika sätt – vilket i sin tur ger olika svar på bidragets måluppfyllelse. Idag kan bidragets målgrupp förstås som exempelvis “barn och unga mellan 4–25 år”, “barn och

unga som inte redan är föreningsaktiva”, “barn och unga som annars är inaktiva på sin fritid”, “barn och unga från områden med lägre medelinkomst” eller “barn och unga, framför allt flickor, som annars inte är föreningsaktiva och tillhör socioekonomiskt lägre grupper”. Ska vi vidare förstå målgruppen som ”barn och unga som bor i fritidsförvaltningens prioriterade områden med låg föreningsaktivitet”, så är detta en indikator som inte går att undersöka för Drop in-aktiviteter då föreningarna endast kan registrera hur många som deltog på aktiviteten i området där det hölls, men inte hur många av deltagarna som faktiskt bor i samma område.

Så länge målsättningen för Drop in-bidraget är otydligt formulerad förblir frågan om dess måluppfyllelse ytterst svår att svara på. Vad är egentligen målsättningen:

- Att fler barn och unga blir aktiva på sin fritid?
- Att fler blir föreningsaktiva och rekryteringen till befintliga föreningar ökar?
- Att barn och ungdomar som idag är inaktiva aktiveras?
- Att barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden aktiveras (i högre grad)?
- Att utbudet av aktiviteter ökar och blir mer varierat, särskilt i de prioriterade områdena?
- Att fler flickor aktiveras?
- Att fritidsaktiviteter av olika slag blir mer jämställda, i betydelsen i högre grad utövas av både pojkar och flickor?

De olika målen är inte varandra uteslutande, men de är heller inte synonyma med varandra. Vår slutsats blir att en utveckling av Drop in-bidraget behöver innefatta en tydligare prioritering.

För en utvärdering krävs också olika saker för de olika målen. Att konstatera att fler blivit aktiva, så länge det inte handlar om strukturerade aktiviteter som förutsätter medlemskap eller registrering av individer, låter sig t.ex. inte göras då det i hög grad kan handla om att samma individer deltar i flera aktiviteter. Vi kan heller inte säga mycket om var deltagare i informella aktiviteter kommer ifrån, alltså i vilket område de bor (och därmed heller inte vilka ”grupper” – etniskt och/eller socioekonomiskt – de tillhör). Däremot kan vi, utifrån de uppgifter som samlats in, säga något om *var* aktiviteterna äger rum.

I nuläget gör föreningarna en uppskattning över hur många från närområdet som deltog, men vad dessa uppskattningar baseras på är oklart (Ismaili 2022: 62). I den workshop vi genomförde med medarbetare på fritidsförvaltningen fick vi stöd för slutsatsen att bidragsformens målgrupp behöver tydliggöras. Formuleringar som ”inaktiva barn och unga”, ”barn i prioriterade områden” och ”barn som står utanför föreningsliv” användes omväxlande. Ett begrepp som ”inaktiv” kunde förstås både som ”att inte vara med i någon förening” och som ”att inte vara fysiskt aktiv”, och ibland även som ”att inte uppleva meningsfullhet med sin fritid

och sakna extrafamiljära relationer med vuxna”. Huruvida Drop in-aktiviteterna når sin målgrupp är alltså svårt att bedöma utan en tydligt fastställd målgrupp.

Inte heller utifrån de intervjuer som hållits är det lätt att avgöra huruvida Drop in-bidraget når sin målgrupp, då föreningarna har vaga uppfattningar om huruvida de som deltar är aktiva i övrigt och/eller har föreningsvana. Något som kommer fram i intervjuerna är att de flesta föreningar i sin Drop in-verksamhet når liknande målgrupper som den ordinarie verksamheten är vänd mot. Föreningar som i sin ordinarie verksamhet arbetar inom områden där stora behov av ökad aktivitet finns eller har vana vid att rikta sin verksamhet mot att engagera barn och unga med socioekonomiskt utsatt bakgrund är också de som med sina Drop in-aktiviteter når dessa barn och ungdomar genom tidigare etablerad förankring, relation och anpassning. Huruvida Drop in därutöver skapar möjligheter för föreningar att engagera barn och unga som tillhör marginaliserade grupper eller annars är inaktiva är emellertid mycket svårt att svara på.

En del av syftet med Drop in-bidraget beskrivs som ”att öppna dörrarna för att fler barn och unga skulle kunna bli föreningsaktiva”. En sådan syftesbeskrivning lägger vikt vid idén om målgruppen för bidraget som inaktiva barn och unga, och/eller barn och unga som inte är med i förening. Utan en undersökning som är riktad mot de barn och unga som deltar i Drop in-aktiviteter, där man kan ta reda på hur deras fritidssituation ser ut i övrigt, är det svårt att uttala sig om huruvida Drop in når den inaktiva målgrupp man med bidraget syftar till att aktivera.

Bristen på avgränsning och definition av målgruppen utgör alltså ett ytterligare utvecklingsområde för bidraget, med konsekvenser för själva syftet och målsättningen. Drop in-bidragets målsättning förlitar sig i stort på odefinierade och flertydiga begrepp samt en oklar prioritering, vilket också i förlängning försvårar uppdraget att definiera dess målgrupp.

Vilka föreningar nyttjar inte bidraget och varför?

De föreningar som i nuläget inte nyttjar bidraget tillhör två olika kategorier:

- bidragsberättigade föreningar som kan ansöka om bidraget men som väljer att inte göra det, och
- registrerade föreningar som i nuläget inte har möjligheten att ansöka om bidraget.

Om varför registrerade föreningar inte ansöker om bidraget krävs ingen utläggning, eftersom de helt enkelt inte kan ansöka, men varför vissa bidragsberättigade föreningar väljer att inte söka Drop in-bidrag utgör en viktig fråga för vår granskning. De förklaringsmodeller som kommer fram i våra intervjuer följer mönster om att vissa föreningar inte har ett behov av Drop in-aktivitet, de har inte möjlighet att ta emot nya ungdomsgrupper som lockas till föreningen via Drop in eftersom de redan har köer för medlemskap, de har ledarbrist eller upplever

svårigheter att värva och behålla tillräckligt många ledare till en redan omfattande ordinarie verksamhet och de saknar resurser för att ägna sig åt aktiviteter utanför den ordinarie verksamheten.

Ett syfte med Drop in-bidraget är att stödja föreningar i att anordna öppna aktiviteter utan krav på avgift, föranmälan, regelbundet deltagande, engagemang i föreningen eller medlemskap. Det finns dock redan idag föreningar som har denna form inbyggd i verksamheten i och med att de är mötesplatser som tillåter mer eller mindre spontant deltagande i sina strukturerade aktiviteter, även för dem som inte är betalande medlemmar. Eftersom sådana verksamheter ofta fungerar som mer eller mindre öppna verksamheter utan att vara uppbyggda kring ett formellt medlemskap, är de sällan bidragsberättigade, eller så bedriver de en kamp kring att hålla sig bidragsberättigade – så som Ensamkommandes Förbund och Tillsammans i Förening – och rättar sig efter kraven på att registrera betalande medlemmar utan att själva vilja just detta. Anledningarna som i denna studie har förts fram kring varför man inte bygger verksamheten utifrån medlemskap – eller de problem som vissa bidragsberättigade föreningar sett med kravet på registrerade medlemmar – rör just hindren i att då nå barn och ungdomar som upplever stora trösklar i föreningslivet eller barn och ungdomar med föräldrar som inte har någon erfarenhet av föreningsliv eller som upplever misstankar eller en brist på tillit till föreningar. Men det är också dessa barn och ungdomar som fritidsförvaltningen vill nå med Drop in-bidraget.

Medlemsföreningar kan alltså få bidrag för att hålla i Drop in-aktiviteter. Malmö stad ger också stöd till vissa s.k. föreningsdrivna mötesplatser i form av ett verksamhetsbidrag från fritidsförvaltningen. Det har inte varit möjligt att utifrån vårt material se vad effekterna blir av olika stödformer, men frågan om hur föreningar som i sin verksamhetsform arbetar aktivt med integration, med social inkludering och med att stärka marginaliserade ungdomar som står utanför föreningsliv och arbetsmarknad kan tillförsäkras ett ekonomiskt stöd som gör det möjligt att nå sådana grupper bör lyftas i fortsatta diskussioner och analyser inom förvaltningen.

I den tidigare rapporten om Spontan i stan lyfts en allvarig invändning mot bidraget, nämligen att öppen, kostnadsfri och återkommande ”drop-in”-verksamhet bryter med grundläggande logiker i traditionell föreningsverksamhet eftersom själva idén om medlemskap utmanas, och att detta på sikt kan motverka de föreningsdemokratiska ideal som bidraget ytterst är tänkt att stödja (Broms & Norberg 2019: 18). Detta är en problematik för förvaltningen att ta ställning till, särskilt om man vill behålla ”att få fler föreningsaktiva” som syfte med Drop in-bidraget. Däremot menar vi att det redan existerar flera föreningar i Malmö som engagerar och fångar upp många barn och ungdomar i strukturerade aktiviteter och ger dem tillhörighet och

samvaro på olika mötesplatser under deras fritid. Dessa föreningar, som i sin verksamhet inte har en utgångspunkt i medlemskapet, utmanar den etablerade föreningsstrukturen och pekar på hur medlemskapets roll kan ses som en del i den exklusivitet och villkorade tillhörighet som reproducerar vissa barns och ungas utanförskap.

Bidrar Drop in-bidraget till att stärka föreningslivets roll i fråga om social inkludering för barn och unga i Malmö?

De trösklar och hinder som existerar i föreningslivets uppbyggnad – såsom medlemsavgifter och (särskilt i fråga om idrottsföreningar) kostnader för utrustning, krav på återkommande schemalagt deltagande, elitsatsningar, tävlingar och resor, socialt och ideellt engagemang från föräldrar samt självförtroende i den egna prestationen och utvecklingen – är alla villkor som Drop in-formen syftar till att utmana och motverka. I och med att aktiviteterna är ”drop in” ställs det inga krav på förkunskap, på att ha påbörjat aktiviteten i tidig ålder, på föranmält eller schemalagt återkommande deltagande, ekonomisk kostnad eller på föräldrarna att engagera sig ideellt i föreningen. Genom att utmana dessa villkor för deltagande kan Drop in möjliggöra meningsfull fritid för fler barn och ungdomar och motverka socioekonomiska villkor som annars utgör hinder för en aktiv och meningsfull fritid. På så sätt utmanar Drop in-formen de strukturella villkor hos föreningar som kan hindra social inkludering.

Denna möjlighet ska emellertid förstås mot bakgrund av ett föreningsliv i Malmö som i utgångsläget är socialt skiktat, där föreningsaktiviteten och tillgängligheten till fritidsaktiviteter är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar och där barn och ungdomar från socioekonomiskt svagare grupper är underrepresenterade. Föreningar utgör alltså institutionella sammanhang för *redan etablerade* mönster av social inkludering (och därmed, indirekt, exkludering). Forskning har visat hur deltagande i föreningsliv och strukturerade aktiviteter bidrar till en aktiv och meningsfull fritid, sociala nätverk, lärande och förärvande av olika värdefulla egenskaper, högre utbildningsresultat och bättre hälsa, men med ett socialt skiktat föreningsliv innebär detta att det framför allt är barn och ungdomar från socioekonomiskt starkare grupper som får tillgång till dessa sociala kapital, vilket också reproducerar deras högre socioekonomiska position och, samtidigt, andra gruppers marginalisering.

Drop in-bidragets möjlighet att motverka en sådan ojämlikhet kan hämmas av den risk för stigmatisering som följer av att man skapar icke-ordinarie grupper och särskilda aktiviteter som riktar sig till specifika grupper som redan identifierats som varande i utanförskap, som redan i utgångsläget är stigmatiserade, utsatta för rasism etc. Om vissa barn och ungdomar upplever sig förpassade till en icke-ordinarie grupp som står utanför den centrala och ordinarie

verksamheten, kan det alltså förstärka upplevelsen av att vara marginaliserad. Om en särskild grupp barn och ungdomar inte medverkar i ordinarie verksamhet, utan placeras i särskilda grupper, kan det även försvåra möjligheterna för egentlig social integration och reproducera uppfattningar om ett vi och ett dom.

Det blir därför viktigt att fritidsförvaltningen arbetar aktivt med att se över de sätt Drop in-aktiviteterna kan utformas så att det för deltagarna inte upplevs stigmatiserande att delta på icke-ordinarie gratisaktiviteter, och att föreningarna som håller i Drop in på ett tydligt sätt värdesätter och erbjuder Drop in-deltagare samma kvalitet, engagemang och bemötande som deltagare i ordinarie aktiviteter. Genom att rikta Drop in-bidraget till verksamheter som redan har, och lockar, målgrupper med sämre förutsättningar och mer begränsade möjligheter att delta i föreningsliv, blir denna separation mellan ordinarie och icke-ordinarie verksamhet mindre framträdande. Om man med Drop in-bidraget stöttar verksamheter som redan fungerar utifrån en logik om mer eller mindre spontant eller lågt villkorat deltagande kan Drop in-bidraget, i stället för att skapa särskilda icke-ordinarie grupper som riskerar förstärka stigman, potentiellt stärka öppna föreningar med ytterligare Drop in-möjligheter som vidareutvecklar deras etablerade arbete med målgrupper som behöver sänkta trösklar för deltagande.

Som nämnts i forskningsöversikten i denna rapport påvisar studier att ett erbjudande till barn och ungdomar från socioekonomiskt svagare grupper som ger dem samma möjligheter att engagera sig i fritidsaktiviteter skulle rusta dem med extra resurser och utökat socialt kapital genom att de integreras i resursrika sociala nätverk (Behtoui 2020: 181). Frågan blir om Drop in-bidraget verkligen leder till en sådan resurstärkning. Då bidragsformen inte betonar långsiktigt relations- och nätverksbyggande utan ett mer tillfälligt tillägnande av föreningslivets utbud av aktiviteter, är det osäkert om bidragsformen verkligen stödjer sådana integrerande processer. Vår studie visar att Drop in kan leda till ökad aktiv och meningsfull fritid för fler, erfarenhet av möte med föreningsliv för fler och en möjlighet för barn och ungdomar att testa på nya aktiviteter, men huruvida det ökar deras sociala mobilitet och social inkludering förblir en öppen fråga.

Forskning pekar också på att trösklarna för föreningsdeltagande inte enbart handlar om ekonomiska faktorer. Att aktiviteterna som täcks av Drop in är gratis ska därför inte förstås som tillräckligt för att nå barn och unga som man idag inte når. En central tröskel för många barn och unga från socioekonomiskt svagare grupper handlar om det som kan beskrivas som ”idrottslogiken”: träning krävs från tidig ålder, tävling, elitsatsning, matcher, cuper, lagsamarbete och prestation (Ung Livsstil 2019: 64). Denna logik riskerar att fungera exkluderande för dem som inte har möjlighet eller socialiserats till detta intresse, vilket

forskningen pekar på att barn i socioekonomiskt utsatta grupper i mindre grad har (ibid.). En omprioritering av Drop in-bidraget skulle därför kunna bidra till ett mer jämlikt och tillgängligt fritidsutbud och stärka möjligheterna att nå barn och ungdomar som står utanför föreningslivet.

Forskningen påvisar att tillgängligheten till aktiviteter i ens närområde är en huvudfaktor för ungas deltagande i strukturerade fritidsaktiviteter (Cohen et.al 2007). Att satsa på aktiviteter i prioriterade områden med låg aktivitetsgrad förstår vi därför som en viktig del av bidraget, som kan utvecklas genom arbetssätt som prioriterar uppsökande metoder och relationsbygge med de föreningar som har lokal förankring i prioriterade områden och föreningsverksamhet som syftar till att sänka trösklar för att tillgängliggöra föreningsliv för fler.

Drop in-bidraget och framtiden: Rapportförfattarnas förslag

Definiera och avgränsa syfte, målsättning och målgrupp för Drop in-bidraget

Rapporten har pekat på de utmaningar som uppstått i att operationalisera och bedöma huruvida Drop in-bidraget är ändamålsmässigt utformat och når sin målgrupp. De aktuella målgruppsformuleringarna är i behov av reflektion, avgränsning och utveckling. Att specificera bidragets målgrupper ytterligare, där en tydligare beskrivning, avgränsning och prioritetsordning finns tillgänglig, ser vi som ett led i en produktiv utveckling av bidraget, som skulle hjälpa ansvariga tjänstepersoner att få en samordnad och gemensam utgångspunkt och förståelse för hur bidraget bör riktas. Det ger också större möjlighet för systematisk uppföljning och bedömning av dess måluppfyllelse.

Se över prioriteringarna

Drop in-bidraget bör gynna unga Malmöbor genom att sänka trösklarna för dem att delta i en aktivitet organiserad av en förening, tillgodose ett brett utbud av fritidsaktiviteter för dem och ge dem ett bättre mående – såväl fysiskt som socialt och psykiskt. Vi har i denna rapport särskilt betonat de sociala nyttorna av en aktiv fritid och menar att fysisk rörelse inte bör ses som självklart prioriterat utan att prioriteringen bör handla om *en anpassning efter målgruppernas behov* (sociala, kulturella, identitetsmässiga, psykologiska – såväl som fysiska).

Vi menar att ett förändrat arbetssätt, som utgår från behov och anpassning efter målgruppens utmaningar och hinder för deltagande i föreningslivet och/eller en aktiv fritid, kan skapa denna sorts prioritering. Engagemang i och genom föreningslivet leder till ett ökat socialt kapital för integration och social mobilitet för barn och unga från socioekonomiskt svaga grupper, visar forskningen (Behtoui 2020: 162). Som det mest centrala målet för bidragsformen vill vi därför sätta *social inkludering*, ett perspektiv som därmed också blir en central del av det föreslagna utvecklingsarbetet med bidraget.

En förändrad prioriteringsordning, som utgår från behov och tillgänglighet, bör vidare tydliggöras och tillåtas utgöra norm för förvaltningens arbete med att hantera ansökningar och fördela bidrag, så att dilemman kan undvikas för planeringssekreterare som idag ibland uppfattar sig behöva göra undantag från regelverket när de ser att bidrag till en icke-prioriterad verksamhet skulle kunna göra stor skillnad för bidragets målgrupper.

En stor del av fritidsförvaltningens prioriterade arbete handlar om att stärka mängden föreningsaktivitet i områden med låg aktivitetsgrad. Drop in-bidraget förstås som ett viktigt verktyg i detta, då det ger möjlighet att arbeta riktat och stötta att fler aktiviteter anordnas i

prioriterade områden. Att stärka det lokala föreningsliv som redan finns på plats i prioriterade områden bör därför vara en del av syftesbeskrivningen. Viktigare än var en aktivitet äger rum är dock frågan om vilka som har möjlighet att komma dit, för vilka aktiviteten är tillgängliga. Här resonerar föreningar olika: vissa ser den lokala närvaron i ett bostadsområde som omistlig, andra ser ett värde i att vara i stadens centrum och därmed kunna nå människor från olika delar av staden. Båda har dock sin utgångspunkt i frågan om tillgänglighet och en vilja att skapa plats för dem som annars inte har någonstans att vara. Ett perspektiv av att stärka det lokala föreningslivet i utsatta områden och ett ökat områdesbaserat engagemang behöver därför kanske kompletteras med ett perspektiv som inte är områdesbaserat utan utgår från föreningarnas ambitioner att aktivera barn och unga från olika delar av staden och från olika bakgrunder, oavsett var den konkreta aktiviteten äger rum.

Se över formen för ansökningsprocessen och främja dialog med föreningarna

I dialogen med fritidsförvaltningen har vi lyft tanken på att göra Drop in-bidraget till mer av ett projektbidrag, med ansökningar som beskriver en idé och en genomförandeplan snarare än ”bara” en aktivitet.

Syften med ett sådant förändrat ansökningsförfarande skulle vara att öka dialogen mellan förvaltningen och föreningarna och att ge föreningarna incitament till en djupare reflektion och förankring av sin idé. För att de ska komma i åtnjutande av bidragsformen skulle förvaltningen även kunna ställa motkrav på föreningarna, såsom att de medverkar på ett gemensamt seminarium med andra föreningarna som tar del av bidraget, vilket i sin tur skulle kunna stärka relationer och samarbeten föreningarna emellan.

Riskerna med den förändrade ansökningsformen ska dock inte underskattas. Många föreningar har erfarenheter av projektansökningarna som en tidskrävande uppgift med osäkert utfall, som tar tid från kärnverksamheten och som, åtminstone vad gäller mer komplexa ansökningar, gynnar resursstarka föreningar med stor vana att skriva ansökningar och anställda som kan avdelas för en sådan uppgift. Ett omfattande ansökningsförfarande skulle missgynna mindre föreningar och motverka bidragets karaktär av enkel och smidig bidragsform.

De intervjuade föreningarna har inte efterlyst projektformen. De har däremot uttryckt en önskan om en ökad dialog och stärkt relation till förvaltningen, samt utrymme för att kunna förklara sin idé: varför man ser typen av aktivitet som viktig eller varför den bör äga rum på just den aktuella platsen, vända sig till just den målgruppen etc.

Vårt förslag till ett utvecklat ansökningsförfarande innebär att man skulle behöva skapa en kompromiss, en möjlighet att gå bort från den traditionella ansökningsprocessen för att stärka

relationen till föreningarna och ge föreningar mer utrymme, utan att därmed riskera att ställa för höga krav på dem. Den kompetens hos föreningarna detta stöd bör uppmuntra handlar om att genomföra aktiviteter snarare än att söka projektfinansiering. Så utgångspunkten är inte en vilja att öka komplexiteten i ansökningsförfarandet utan att skapa former för en stärkt relation mellan förvaltningen och föreningarna.

Kanske – det är i alla fall en tanke – bör en sådan förändring också kopplas till en ändring av namnet på bidraget. Namnet ”Drop in” betonar den informella och tillfälliga karaktären hos de aktiviteter som får stöd, inte stödformens ambition att verka socialt utjämmande och skapa nya möjlighet för identifierade målgrupper. Kanske kunde ord som ”socialt ansvarstagande” (från föreningarnas utgångspunkt) eller ”social hållbarhet” (utifrån det bredare sammanhanget i staden) tydligare signalera vad bidragsformen syftar till.

Öppna upp för registrerade föreningar att ansöka om Drop in-bidrag

Regelverket för Drop in-bidrag tillåter endast bidragsberättigade föreningar att söka bidraget, vilket exkluderar s.k. registrerade föreningar från att ansöka. Detta förstår vi som ett potentiellt hinder för att arbeta så måloppfyllande som möjligt när det gäller social inkludering för barn och unga i Malmö.

När syftet med Drop in var att stötta medlemsrekrytering var det befogat att vända sig till bidragsberättigade föreningar, men i och med att syftet med bidraget ändrat inriktning till att i högre grad bidra till att stärka social inkludering och att fler får tillgång till en meningsfull fritid, bör det övervägas huruvida Drop in-bidraget också ska kunna sökas av föreningar som idag inte är bidragsberättigade.

Vi vill problematisera Drop in-bidragets roll att stödja föreningsdemokratiska ideal och medlemskapets roll i detta och ser ett värde i att bidraget också skulle kunna stötta typer av idéburen verksamhet som utmanar den traditionella föreningslogiken, då dessa typer av verksamheter ofta är mer framgångsrika i att nå barn och unga som annars är inaktiva eftersom de har en större förståelse för denna grupps förutsättningar i fråga om deltagande och aktivitet.

Att ge registrerade föreningar möjligheten att söka Drop in-bidraget kan emellertid behöva problematiseras i relation till uppföljning och kontroll: Hur följer fritidsförvaltningen pengarna och säkerställer att de inte bidrar till fusk eller slöseri om bidraget öppnas upp för föreningar som inte nått nivån av att vara bidragsberättigade? Att öppna upp för registrerade föreningar att ansöka om Drop in-bidraget skulle utifrån detta resonemang kräva att bidragsformen präglas av en tydligare riktning, förankring och dialog med föreningarna för att stärka relationen till dem som använder bidraget. Genom att förändra arbetssättet och formen

för ansökningsprocessen, som vi diskuterade i föregående punkt, skulle man genom relationsbyggande och uppsökande arbete kunna lägga resurser på kontroll av medlen redan i förstadiet och ha en tydlig dialog och kontroll även med registrerade föreningar.

Öppna upp för Drop in för fler åldersgrupper och generationsöverskridande aktiviteter

Ytterligare en målsättning som har diskuterats är Drop in-aktiviteters möjlighet att skapa generationsöverskridande aktiviteter. Detta vore en positiv och väl anpassad utveckling av bidraget, då ett flertal av de intervjuade föreningarna talar om just föräldrarna som den stora utmaningen, framför barnen, när det gäller att nå ut till inaktiva. När föräldrar inte har erfarenhet av svenskt föreningsliv och föreningsmedlemskap, själva är inaktiva eller lever ekonomiskt utsatt, är det mycket svårt att nå barnen. Skapas det möjligheter för generationsöverskridande aktiviteter kan mor- och farföräldrar, äldre syskon och föräldrar delta; det kan skapas möten med föreningsliv för barnen såväl som för dem som har ansvar för dem under fritiden, vilket i sin tur ger större förutsättningar för barnen att delta återkommande.

Ge tjejer ett mer riktat utbud – eller få in tjejer i killdominerad fritid?

En viktig del av fritidsförvaltningens prioriterade arbete handlar om att, mot bakgrund av deras underrepresentation, få in fler flickor i föreningslivet. Pojkar i samtliga socioekonomiska grupper är med i idrottsföreningar i större utsträckning än flickor. Forskningen påvisar hur flickors underrepresentation i organiserade fritidsaktiviteter pekar på de könskoder som omger idrott och rörelse, och hur idrott inte ingår i den könskodade identitetskonstruktion flickor i socioekonomiskt svagare grupper tillägnar sig. Ung Livsstil har undersökt vilka fritidsutbud och aktiviteter flickor vill ägna sig åt, och feminint kodade aktiviteter som dans och gymnastik kommer högt på listan (Ung Livsstil 2021: 48, 57).

Vill fritidsförvaltningen locka fler flickor till organiserade fritidsaktiviteter kan de välja att stödja ett utbud som följer dessa resultat kring vad flickor är intresserade av och följaktligen aktiviteter som följer rådande könsnormer. Förvaltningen skulle på detta sätt kunna öka antalet aktiva flickor i Malmö, men också riskera att reproducera könsnormativa idéer om vad flickor kan och bör ägna sin fritid åt. Frågan blir om man vill prioritera att aktivera flickor eller om man vill stödja en förändrad könsfördelning i det existerande fritidsutbudet och få flickor att exempelvis börja spela mer fotboll, boxas och på andra sätt ta plats i de killdominerade fritidsrummen.

Om aktiviteter som bryter könsnormativa strukturer är målet så uppstår ett spänningsförhållande i relation till olika former av separatism. I så fall skulle detta vara ok om målet är att introducera tjejer till ”killaktiviteter”, alltså aktiviteter som de *i ett senare skede* kommer att utöva tillsammans med killar, men mindre ok om det handlade om separatism i syfte att ge tjejer möjlighet att göra saker ifred från killar. Det största problemet uppstår dock om den eftersträlvade typen av separatism inte leder till något deltagande. Då är det ju mer eller mindre pengar i sjön för kommunen, och den sociala inkluderingen kommer inte att öka.

Man kan emellertid också vända på resonemanget. Om målet är att bryta könsnormativiteten så borde man ju också satsa på killars deltagande i ”typiska” tjejaktiviteter som gymnastik eller ridning. Fast då hamnar man, å andra sidan, i konflikt med målet att det är tjejer som ska inkluderas. Här finns ett dilemma som vi ser som svårt att lösa.

Systematisk uppföljning av Drop in-bidraget

På denna, avslutande punkt finns det anledning att vara försiktig i formulerandet av förslag, dels eftersom det är fritidsförvaltningens medarbetare (snarare än vi) som sitter inne med expertis och erfarenheter kring uppföljningen av bidragsformen, dels för att lämpliga former för uppföljningen är svåra att formulera generellt: de är snarare i hög grad kopplade till hur bidragsformen faktiskt utvecklas (och behöver därmed diskuteras vidare, parallellt med en sådan utveckling).

Som konstaterades i workshopen med fritidsförvaltningens medarbetare finns det anledning att, som ett komplement till de kvantitativa uppföljningar som redan görs, arbeta mer med kvalitativa mått, särskilt vad gäller frågorna om huruvida bidragsformen verkligen når sin målgrupp och vilken effekt den har på deltagare i form av ett ökat engagemang – inom föreningslivet eller utanför – och en upplevelse av att ha en meningsfull fritid; indirekt också, även om det är svårare att mäta, om stödet till Drop in-aktiviteter bidrar till den eftersträlvade sociala inkluderingen.

En form för kvalitativa utvärderingar som vi uppfattar som lämpliga är s.k. fokusgruppintervjuer med deltagare. Sådana kan anordnas i anslutning till aktivitetstillfällen och fånga upp deltagarnas upplevelser av aktiviteten, men också, eftersom de genomförs i grupp, öppna upp för samtal om vad som har värde för deltagarna i deras större livs- och sociala sammanhang, hur deltagarna uppfattar innebörden av en aktiv och meningsfull fritid, hur deras fritidssituation ser ut i övrigt, etc. Resultaten av fokusintervjuerna kan redovisas helt anonymt och därmed inte äventyra den anonymitet som ligger Drop in-aktiviteternas icke-registrerade medverkan. Även uppföljande enkäter är en form av dokumentation som kan fånga deltagarnas

upplevelser av aktiviteterna och reflektioner om deras betydelse i det egna personliga sammanhanget, både kvantitativt och kvalitativt. Även sådana enkäter bör givetvis vara anonyma. I båda fallen är det viktigt att uppföljningen ledsagas av en tydlig information om syftet och hur data kommer att behandlas. Deltagande i uppföljningen ska vara frivillig och inte villkorad.

Vissa föreningar genomför redan sådana – eller liknande – uppföljningar med sina deltagare, och kanske kan ett stärkt samarbete mellan förvaltningen och föreningarna innefatta att sådana uppföljningar samordnas, till glädje för båda parter kunskapsinhämtning.

Från universitetets sida ser vi också möjligheter till samarbeten kring sådana uppföljningar, t.ex. genom att uppsatsskrivande studenter engageras och i sin tur får använda data från uppföljningarna för sina egna analyser.

Källförteckning

- Behtoui, Alireza 2020. "Fritidsaktiviteter och utbildningsresultat" i Alireza Behtoui, Fredrik Hertzberg & Anders Neergard (red.) *Ungdomars Fritidsaktiviteter: deltagande, möjligheter och konsekvenser*. Lund: Studentlitteratur, s.161–184.
- Behtoui, Alireza, Fredrik Hertzberg & Anders Neergard 2020. "Inledning" i Alireza Behtoui, Fredrik Hertzberg & Anders Neergard (red.) *Ungdomars Fritidsaktiviteter: deltagande, möjligheter och konsekvenser*. Lund: Studentlitteratur, s.13–36.
- Broms, Lovisa och Johan Norberg, 2019. "Från bidrag till handslag: En utvärdering av Malmö Stads föreningsstöd Spontan i Stan". Malmö: Malmö universitet.
- Cohen, Deborah A, Stephanie L. Taylor, Michela Zonta, Katherine D. Vestal & Mark A. Schuster 2007. "Availability of High School Extracurricular Sports Programs and High-Risk Behaviors", *Journal of School Health* vol 77, nr 2, s. 80–86.
- Davies, Charlotte Aull 2008. *Reflexive Ethnography: A Guide to Researching Selves and Others*, 2 uppl. Oxon: Routledge.
- Ferlander, Sara & Alireza Behtoui 2020, "Fritidsaktiviteter och ungdomars välbefinnande" i Alireza Behtoui, Fredrik Hertzberg & Anders Neergard (red.) *Ungdomars Fritidsaktiviteter: deltagande, möjligheter och konsekvenser*. Lund: Studentlitteratur, s.185–204.
- Fritidsnämnden, 2023. "Nämnsbudget 2023". Malmö: Malmö stads fritidsnämnd
- Föreningsstöd 2023, "Föreningsstöd 2023: Fritidsnämndens regelverk för allmänna bidrag, stöd och registrering", Malmö: Malmö stads fritidsförvaltning.
- Ismaili, Michaela 2022. "Bidragsfördelning till föreningslivet i Malmö: Jämförelse mellan 2019 och 2021 baserat på närvarostatistiken", Malmö: Malmö stads fritidsförvaltning
- MUCF 2020. "Unga har rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder (Ung idag 2020)". Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Ung Livsstil 2019, "Ökar ojämlikheten i föreningsidrotten? – en studie om socioekonomisk bakgrund och barns och ungdomars deltagande i idrottsförening" (24). Malmö: Ulf Blomdahl, Stig Elofsson, Karolina Bergmark, Linda Lengheden & Magnus Åkesson
- Ung Livsstil 2021, "En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10–19 år". Malmö: Ulf Blomdahl, Stig Elofsson & Karolina Bergmark
- Vetenskapsrådet 2002, "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning". Vetenskapsrådet: Elanders Gotab.